СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК L. Ч. 184. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 2-го вересня 1942. No. 184. Jersey City, N. J., Wednesday, September 2, 1942. VOL. L.

[illegible] ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

ПРЕЗИДЕНТ ПІДКРЕСЛЮЄ СИЛУ АМЕРИКАНСЬКОЇ ФЛЬОТИ

БЕТЕСДА (Меріленд). — Президент Рузвелт виголосив з нагоди посвячення великого шпиталя американської фльоти в Бетеса, Мд., промову і в ній підкреслив силу американської фльоти. Вороги Злучених Держав Америки, говорив президент, в кількох місяцях після нападу на Перл Гарбер, іронічно питались: де знаходиться американська фльота? Тепер по боях на Коралевім морі, біля Мидвей і біля Соломонських островів вони вже знають де є американська фльота і більше не питаються. Сила американської фльоти, говорив президент, постійно росте. Вона завдає чимраз сильніші удари ворогам Америки на всіх морях, зокрема на Тихому океані, та по цім боці — на Атлянтійськім.

150 КОРАБЛІВ В ОДНІМ ДНИ.

ВАШИНГТОН. — Американська фльота відсвяткує День Праці в той спосіб, що започаткує того дня будову багатьох нових кораблів, як теж того дня спустить на воду чимало укінчених кораблів. Всіх кораблів, що мають започаткувати, або спустити на воду цього дня має бути рівно 150. Ці свята відбуватисьмуть під гаслами: „Свобідні робітники мають перевагу над поневоленими робітниками".

СЕНАТСЬКИЙ КОМІТЕТ УХВАЛИВ НОВИЙ ПОДАТКОВИЙ ЗАКОН.

ВАШИНГТОН. — Сенатський фінансовий комітет більшістю голосів ухвалив новий податковий закон, який відкинув чимало рекомендацій, пороблених департаментом фінансів, а удобрив деякі точки, що їх ухвалила вже перед тим палата представників. Серед ухвалених точок є стопа плачення податків, що пересічно має в[illegible] 45%, а від корпорацій найвище 80% від їхнього зарібку. Також одобрено [illegible] сотків звороту з цього заплаченого податку. Депар[illegible]тамент фінансів хотів ухвалити, щоб найвища границя податків була 90% від високих корпораційних приходів.

ЗАКЛИК ДО ТИХ, ЩО ХОЧУТЬ ПЕРЕНОСИТИСЬ НА НОВЕ ПОМЕШКАННЯ.

НЮ ЙОРК. — Представник нюйорських перевізних компаній заявив, що всі ті родини, котрі задумують переноситись на нове помешкання з першим листопада, повинні вже тепер це зробити, інакше вони готові зовсім не перенестись. З огляду на війну і брак робітників, компанії не можуть давати такої обслуги, як давали колись. Вони не будуть всилі виконати тих замовлень, котрі звичайно в цей сезон зміни помешкань приходять. Тому краще з тим порішити завчасу.

ЗДЕРЖАТИСЬ З ПОЇЗДКАМИ НА ЛЕЙБОР ДЕЙ.

НЮ ЙОРК. — Посадник Ля Ґвардія закликав людей, щоб вони здержувались із звичкою вибиратись на Лейбор Дей десь в дорогу. Транспортові лінії внаслідок війни дуже перетяжені. Внаслідок газолінових обмежень тепер залізниці загалом більше перевозять людей, ніж колись. Якщоб всі ті люди, що колись на Лейбор Дей десь виїздили автом, залізницею і автобусами, хотіли тепер десь виїхати, це булоб неможливо їх усіх помістити на залізницях.

ФІЛЬМОВІ ЗІРКИ В КАМПАНІЇ БОНДІВ.

ВАШИНГТОН. — Фільмові зірки Галівуду розпочали свою кампанію закупу воєнних бондів. Вони обіцяли закупити бондів на один біліон долярів. Кожне місто, котре обіцяє, що в той день прибуття туди галівудських зірок закупить на один міліон долярів воєнних бондів, може мати ту приємність угощувати тих зірок. Перше своє публичне віче вони влаштували в Вашингтоні. Серед тих зірок є майже всі найвищі.

ЗАКИД ЗРАДИ.

НЮ ЙОРК. — Лава присяглих узнала винуватим зради держави Джозефа Крамера, котрий помагав одному з німецьких саботажників, Тілеві, що вже покараний смертю. Над Крамером ще відбудеться детальна розправа. Крамер заявив, що він не почувається до вини. Все, що він зробив, це — угостив Тіля, котрий був його давним приятелем. Але слідчі чинники мають докази, що Крамер помагав саботажникам в їх злочинній роботі.

СКАНДАЛ В БЮРАХ ПОДРУЖНИХ МЕТРИК.

НЮ ЙОРК. — Прокуратор Гарляндс заявив, що деякі нюйорські бюра метрик шлюбу завели в себе звичай хабарництва і жадають від подружих пар дарунків від 50 центів до пяти долярів. Гарляндс назвав пятьох директорів таких бюр. Ті з черги відперлись від вини і сказали, що про ті хабарі нічого не знають.

Очищування Заливу Мілн з Японців

ГОЛОВНА АМЕРИКАНСЬКА КВАТИРА В АВСТРАЛІЇ. — Головна кватира ґен. МекАртура подала до відома, що бої з японцями над берегом в заливі Мілн, що лежить на найдальше висуненім розі великого острова Нової Ґвінеї, звелись до очищення цього побережжя з японських розбитків. Невдача нападу японців на це побережжя, цілковита. Війська Обєднаних Держав, серед яких є американські і австралійські відділи, знищивши на цім відтінку японців, взяли також в полон три японські повзи. Ті околиці, загалом, не надаються для війни повзами, бо вони або гористі, або багнисті. Японці взяли ті повзи на всякий випадок й опісля, втікаючи, їх залишили.

КАРТКИ НА МЯСО ЗАЧНУТЬСЯ ЗА ЧОТИРИ МІСЯЦІ

ВАШИНГТОН. — Секретар хліборобства, Клод Викард, заявив, що пайкування мяса в Америці зачнеться за чотири місяці і на кожну особу припаде по два і пів фунта мяса тижнево. Та порція мяса буде зовсім вистарчальною, бо в роках від 1930 до 1941 люди в Америці пересічно споживали по два і пів фунта мяса на особу тижнево. Теперішні засоби мяса в Америці є більші, ніж колинебудь в історії Америки. Але війна збільшила запотребування: треба мясо слати в заморські краї, як теж в самій Америці, внаслідок більших заробітків, звязаних з війною, люди почали споживати більшу скількість мяса. Продукція мяса цього року виноситиме 27 біліонів фунтів і це є рекордове число. Але обчислення показують, що, не звертаючи уваги на те число, забракне три біліони фунтів мяса. Цей брак буде шляхом карточок рівномірно розділений поміж осіб і поміж всі території.

ВЧЕНІ ЛЮДИ ПРИЗНАЮТЬ, ЩО ВОНИ ЗБАЛАМУЧЕНІ

НЮ ЙОРК. — На Колюмбійськім університеті в Ню Йорку розпочали свою третю річну конвенцію вчені, котрі зорганізувались були на те, щоб прояснювати в світі ріжні суспільно-наукові явища та в той спосіб викликати в світі порозуміння. На цій конференції вони ствердили, що замішання існує серед них самих, зокрема серед ріжних наукових галузей. Це замішання є відбиткою нинішних часів. Ці вчені рішили запросити до своїх нарад також суспільних провідників, щоб ті помогли їм розвязувати ріжні заплутані проблеми. Найголовніше, говорять ті вчені, щоб знайти інструмент і цілу систему, при помочи якої можна булоб усувати непорозуміння і прояснювати ситуацію.

Совєти Далі Ставлять Сильний Опір, а під Ржевом Наступають

[illegible] виходить, що німці намагаються за всяку ціну здобути Сталінґрад і кидають щораз свіжі сили. Совєти признають, що під Котельниковом вдалось націстівським частинам по важких втратах дещо посунутись вперед. Це мабуть те місце, про яке кажеться в німецькім комунікаті, що німецькі війська є вже віддалені на 15 миль від Сталінґраду. Зате під Клецковою совєтські війська пішли дещо вперед. Значить, що під Сталінґрадом Совєти ставлять далі опір. Знову під Ржевом мають очевидні успіхи. Та боротьба ще далі ведеться на вулицях міста.

РОМЕЛЬ РОЗПОЧАВ ОФЕНЗИВУ

ЛОНДОН. — Можливо, що в найближчих днях увага світа буде звернена на те, що діється на фронті в Єгипті. Виходить, що ґен. Ромель зачинає наступати. Значить іти в напрямі на Александрію, британську морську базу на Середземному морі. Наразі можна говорити тільки про невеличкі зудари на полудневому крилі. Та ледви, чи Ромелеви вдасться щось осягнути, бо аліянтські сили скріпились, між іншим, теж і американськими військами. Кажуть, що німці стараються в тому самому часі здобути Сталінґрад і наступати на Александрію. Нема сумніву, що ґен. Ромель стрінеться тепер відразу з сильною відправою, бо Аліянти приготовані на ті його пляни.

БУДУТЬ ЇСТИ ВКУПІ З СПІЛЬНИХ КУХОНЬ

СТОКГОЛЬМ. — Що в Німеччині вже є харчева кріза, видно найкраще по тому, що приходиться націстам вводити таке, чого вони дуже боялись з огляду на психольоґічний поганий вплив на цілий загал. Це комунальні кухні. Отже рішено, що тепер у всій воєнній продукції й по малих громадах будуть спільно варити в спільних полевих кухнях і спільно їсти.

В КИТАЮ ДОБРЕ БЮТЬ ЯПОНЦІВ

ЧУНҐКІНҐ. — День за днем надходять з Китаю з усіх фронтів самі добрі вісти, бо виходить, що в скорому часі японці втратять в провінції Чукіянґ усі свої повітряні бази.

ЗА СКРИТИМИ ВОРОЖИМИ СТРІЛЬЦЯМИ. — Американські маринарі з набитими на кріси багнетами підходять уважно до гайку пальмових дерев на острові Ґвадальканаль (у групі Соломонових островів), шукаючи за скритими японськими стрільцями. Більшість японців відступила в гори, як лише маринарі почали вступне острілювання острова, аби облекшити собі заняття острова.

АМЕРИКА ЗАВАЖУЄ НА ВІЙНІ Й ЗАВАЖИТЬ ЩЕ БІЛЬШЕ ПО ВІЙНІ, КАЖУТЬ В ЕВРОПІ

БЕРН (Швайцарія). — Четвертий рік війни приймають політичні кола в Швайцарії в такий спосіб, що найважнішою подією являється тепер те, що вже є американські війська на всіх фронтах світу. Це, кажуть вони, є найважнішою подією від 1. вересня 1939. року, себто від того дня, коли Гітлер напав на Польщу. Далі важною подією є рейд на Дієп, бо він вказує наглядно, чого треба Европі надіятись в найближчій будучині. „Бліцкріг" уже втратив на своїм динамізмі, бо, наприклад, рік тому німці стояли під Ржевом і нині далі там стоять. Воєнні матеріяли зачинають відграватн щораз більшу ролю. І засоби поживи. Це знову вказує на велике значіння тої обставини, що Злучені Держави є по стороні Обєднаних Держав, а проти Осі. Та, кажуть в Европі, властиве значіння Злучених Держав виявиться доперва при мировій конференції й по війні. І то вже хочби з цього боку, що ціла Европа буде голодувати і треба буде її заосмотрювати харчами, одягом, тощо.

ЗАПОВІДАЮТЬ СХОДИНИ ГІТЛЄРА З МУСОЛІНІЄМ.

ЛОНДОН. — Вважають за певне, що в скорому часі Мусоліні відвідає Гітлєра на совєтському фронті, щоб обговорити дальші пляни воєнної акції. Та, як кажуть, Мусоліні буде жалуватись на спосіб, в який вживається італійських вояків у боротьбі з Совєтами. Але властивим предметом його розмов буде те, що італійський загал невдоволений з того, що Італія малаб дістати по війні. Каже, що те, що приобіцюють Італії, є замало.

ЕКОНОМІЧНА ПОРАЗКА ЯП[illegible]

[illegible] вже є зібрані матеріяли про те, як живеться народам і краям, що опинились під японською окупацією. Отже не добре, а це головно тому, що нема ніякого збуту на сирівці, які ті краї продукують, ні нема довозу поживи до тих країв, що її потребують. Филипини, наприклад, продукували на 550,000 акрах цукор, а ця продукція давала можність зарібків для трьох міліонів людей. Тепер нема ніякого збуту на цей цукор, що його давніше забирали Злучені Держави. Тайленд не може дістати з заграниці ніяких продуктів. Мусять міняти риж за бавовну. Бурма має повно рижу, та може вивести до Індії, як це бувало. Маляя голодує, а Голяндська Індія має запаси цини, чаю, кави, цукру і тютюну, а нема де цього збувати. Ось це є причини, чому крахує ось те „добро", яке заповідала Японія, коли займала азійські краї.

ХОТІЛИБ МАТИ ФРАНЦІЮ ЦІЛКОВИТО ЗА СОБОЮ.

ВІШІ. — Представник націстівського уряду заявив без обиняків, що Німеччина хоче, щоб Франція станула по стороні Осі в такий спосіб, як станули Злучені Держави по стороні Обєднаних Держав. Це каже він, „збалянсувалоб" поміч Америки Аліянтам.

АМЕРИКАНСЬКА МІСІЯ В СОВЄТАХ.

МОСКВА. — Прибув сюди полк. Альва Гарвей враз з пятьома іншими американськими офіцирами. Всі вони стануть членами американської військової місії, на чолі якої стоїть ґен. Брелі. Завданням місії є улегчувати доставу воєнних матеріялів з Америки до СССР.

ВІДГРОЖУЮТЬСЯ АМЕРИКАНСЬКИМ ЧАСТИНАМ.

БЕЛФАСТ (Північна Ірляндія). — Може прийти до нових конфліктів через нову акцію Ірляндської Републиканської Армії, яка є незаконною, а якої члени порозкидували між американськими частинами летючки, в яких заповідають, що пороблять кроки, щоб американська армія опустила Ірляндію. Це нібито тому, що американці прийшли до Ірляндії „не питаючи ірляндського народу, чи на те згодиться". Ця підпольна ірляндська організація є „поза законом" не тільки в Північній Ірляндії, що є під Анґлією, але й в властивій ірляндській републиці. Надіються клопотів ще й тому, що мається виконати засуд смерти на одному з шістьох членів цеї революційної організації за вбиття полисмена. Іншим даровано кару смерти.

НА ДАВНУ НУТУ.

БЕРН. — Взиваючи німецький нарід до нових жертв з нагоди нової зимової допомогової кампанії, Гітлер заявив, що Німеччина бореться, щоб не стати жертвою „большевицького варварства і жидівсько-англьо-саксонського капіталістичного визиску". Весь час атакував „міжнародного жида як апостола большевизму і плютократії". Позатим не було в мові нічого нового.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЦЕ — АМЕРИКА!

Годі казати, що можемо в нашому краю теж і тепер писати і говорити про всі справи в такий свобідний спосіб, як ми тут до цього звикли. Цього нема і бути не може, бо ми у війні й ніхто з нас не має права робити щось таке, що моглоб нам пошкодити, а ворогам допомогти. Тому обмеження, які з цього випливають, є природні, бо вже самозахований інстинкт наказує нам так поступати, а не інакше.

Але коли це поминемо, то побачимо, що ми і у війні маємо ще таку свободу, якої більшість країв світа не мала в мирних часах, особливо, коли мати на увазі ті краї, що були під диктатурами. Прикладом цього, що так є, може бути от хочби Конференція Представників Науки, Фільософії й Релігії, що відбулася в Колюмбійськім Університеті в Ню Йорку, на яку прибуло яких сто науковців. Це не були люди „одної думки", фільософічної, політичної, соціяльної, чи релігійної. Між многими з них є глибокі ріжниці думок. Та всі вони мали нагоду свобідно говорити теж і про державні справи. Теж і про демократію. І про те, який можна чи треба встановити лад у світі.

Ніхто з тих учених не їздив до Вашингтону питатись, що думає про ці справи президент Рузвелт чи секретар стейту Гол. Проте ніхто з них не вагався висказувати свої думки і не був в страху, що може його схопити якась тайна поліція і запроторити до концентраційних таборів, чи поставити перед якийсь „народній трибунал", встановлений диктатором, чи може й без всякого суду закатрупити, чи заслати десь на заслання за висказану якусь „єресь". А що деінде буває інакше, то американські вчені, як вільні люди, заявились, очевидно, проти тоталітарних режимів. І за війну з ними. Але заразом вони теж шукали способів як [illegible] війні світ замирити і як положити к[illegible] з цим зна[illegible] шать. І підходили до цьо[illegible] берт М. МекАйвер, з наукового становища, а не з „партійного", „державного" чи „ідеольоґічного", як це буває деінде. Згаданий професор заповів, що не буде спокою, поки не буде міжнародньої системи контролі" та поки не вийдемо з злочинного „зачарованого колеса", що завжди думає про відплату і пімсту і не хоче переговорювати з ворогами в такий самий спосіб як з своїми союзниками... Професор МекАйвер навіть заявив, що знайдуться такі, що почувши його слова, зачнуть цькувати проти нього і казати, що він потурає ворогам, та що є по їхній стороні й є небезпечний. Та це його не лякає. Він знає, що є — в Америці. І тому може спокійно думати про „тривале замирення" і, як учений, свої думки отверто виявляти і апелюючи до „здорового розуму" казати, що карами, як це було в 1919. році ніякого замирення в світі завести не можна, а тим менше помстою і ненавистю. Годиться хто з тим, чи ні, але в Америці можна про ось такі незвичайно важні проблеми отверто говорити, не лякаючись тюрми і переслідувань, бо тут є демократія.

Англія по Трьох Роках Війни

Американський журналіст Аллен Невінс відвідував недавно Англію і подав звідтам свої враження до „Н. Й. Таймс". Він був в Англії рік тому і теперішні свої враження деколи порівнює з минулорічними.

Він каже, що нині Англія представляє себе далеко краще, ніж минулого року. Всюди кращий порядок, більший рух по містах, кращий добробут, люди ліпше їдять, а навіть дещо краще одягнені.

В Лондоні і в інших великих містах, з котрих велика частина людей підчас бомбардування минулого року була втекла, тепер знов кишать життям, всі помешкання так заняті, що годі дістати кімнати. Всі люди виглядають діловито й видно, що кожний чоловік та кожна жінка має якісь важні обовязки до виконання. Залізниці ходять дуже точно. По містах шляються таксівки, але менше їх, ніж перед війною і возять вони в собі звичайно по кілька пасажирів нараз. Крамниці заповнені ріжними продуктами, хоч продукти, зроблені з металю, потрібного для военного промислу, є в рідкости і вбільшости можна їх дістати лише за карточкою. Ресторани відкриті і все можна в них дістати їду, хоч обід не може мати більше страв, ніж три, себто — зупа, мясо і щось солодкого. Також не вільно подавати обіду дорожчого від пяти шілінґів. Але цей закон виставні ресторатори обходять у той спосіб, що дочислюють окремо за музику, обслугу і т. п. Люди виглядають здорово і нема сліду недокормлювання. По ресторанах можна також дістати омлет чи яєшню, зроблені зо спорошкованих американських яєць. Потрава, зроблена з тих яєць, в нічому не уступає потраві зо свіжих [illegible] них з Америки. На кожному місци видно пляката з закликами, щоб британці ощаджували кожний кусочок хліба. Бо колиб кожний анґлієць на день викинув пів-авнсовий кусок хліба, то треба булоб конвою, зложеного з трицяти кораблів, аби ту втрату надолужити. Велика заслуга за такий стан прохарчування належиться урядови, котрий вмів якслід економізувати харчами і якслід їх розділяти.

Одежа по трьох роках війни, хоч не така еленгантна, як була за мирних часів, але й не дуже погана. Люди дещо огрядніше виглядають, ніж виглядали минулого року, підчас німецьких бомбардувань. Вони мають більше часу і спокою, щоб упорядкувати свій зверхній вигляд. Крім того нині далеко більше осіб, обох полів, що носять одностроі.

Звалища домів, котрі так впадали в око минулого року, тепер вбільшости забрані. А зменшені німецькі повітряні налети не накоюють нових руїн, як це постійно діялось минулого року, Деякі доми, що їх можна було направити, направлено. З розвалених домів забрано каміння і цеглу і залишились лише площі. В деяких випадках глибокі підземелля домів вицементовано і вони стали збірниками води. В разі потреби, якщоб знов літаки збомбардували і запалили певну частину міста, ця вода послужилаб пожарникам для гашення інших домів.

В психіці англійців теж зайшла певна зміна. Минулого року вони були дещо схвильовані війною. Постійне бомбардування вибивало їх з сил. Але водночас англійці тоді мали велике почуття гордости, що самі стоять проти збройних сил Держав Осі. Тепер вони спокійніші і певніші себе, хоч нема того гордого минулорічного почуття. Тепер англійці бачать, що головні удари Держав Осі на себе приймають Совети. Вони хотілиб Советам помогти і навіть в цьому напрямку нераз висказують свої думки та почування. Але остаточне рішення в тій справі залишають своїм державним знавцям, які краще всіх знають, що в дану пору треба робити.

Ціла нація скупчена в напрямку повної перемоги. Ніхто і на хвилю не подумає, щоб Англія могла програти. Щодо цього вони всі певні. Лише непевні англійці, коли ходить про довготу війни. Але колиб кінець тії війні не прийшов, вони рішені видержати аж до повної перемоги. Одного вони є певні, що чимбільше всі будуть працювати і жертвувати для военних зусиль, тим день перемоги прийде скорше.

Тому в Англії в нинішню пору всі завзято працюють. Працюють чоловіки, працюють жінки, котрих є в военнім промислі біля вісім міліонів. Днями люди працюють по фабриках, фармах, бизнесах, а вечером свої труди віддають ще іншим громадським устанoва[illegible] Хрест, пажарництво, протилетунська охорона і т. п.

Тішить англійців і те, що війна змела споміж них клясові перегороди. Війна, а вслід за нею примусова праця, поставила поруч до праці ґрафиню і звичайну домову робітницю. Всі вони дуже добре знають, що коли програють війну, то втратять усе. Спільна ціль і спільна праця викликає в них велику національну солідарність і новий національний ентузіязм. Ці психічні зміни певно створять основи для великих суспільних перемін в Англії, як війна закінчиться.

„ЛИСТ ДО УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ"

I.

Під таким наголовком видрукували большевицькі „Українські Щоденні Вісті" з 23. серпня вірш з поясненням, що ми маємо тепер „змогу читати слова визначного українського поета, Максима Рильського, які він написав і переслав на цей бік океану, в формі листа до українців в Америці". Ось ті „слова" М. Рильського є такі:

Як райдуга, що два материки
Єднає велитенською дугою,
Як дні — в одному потиску руки —
Два серця, мислю палені одною.

До слова слово хай перелетить,
Щоб через море брат озвався
братy,
Щоб дальна віддзеркалила блакить
Повиту терном українську хату.

В борні, в огні клекочуть, наші
дні,
І кожен рух і звук до бою кличе,
І ворогам не розтоптати — ні! —
Омитий кровю стяг наш трудівничий.

За нашу волю — чуєте брати? —
За нашу правду, — сестри, озовіться! —
Ми йшли, йдемо, ми будемо іти,
Ми бились, бємося, ми будем
биться!

За ниву, що святив наш чистий піт,
За серцем нашим живлені заводи,
За пісню й книгу, як за сонця світ,
За ясні зорі і за тихі води.

На прю ми стали проти царства
тьми,
Що оскверняє море й суходоли,
І віримо, що переможемо ми,
І знаємо, що не вмремо ніколи!

З Дніпром співають голосом одним
Москва-ріка і Волга, добра мати,
В степах азійських веться дружній
дим,
З Кавказу поклик лине на Карпати.

Нехай ворожі крила простяглись,
Хай тінь від них як чорна кров
чорніє —
Гей! Через море, друже відгукнись
В однім пориві і в одній надії!

Зламати крила яструба — навік!
Розсікти навпіл голову криваву!
Устав з мечем ратай і робітник
За нашу долю і за нашу славу!

Коли народ усім своїм життям
Присягся діло праве боронити, —
Його ніяким не розбить громам
І жодним океанам не залити!

В „поясненню" до цього листа якийсь М. Галайда пише в „У. Щ. Вістях" між іншим таке:

„Можемо уявити собі, як би так три десятки років тому було подібне положення українського народу і до американських ук[illegible] такий віршований лист від тодішнього представника українського народу, від тодішнього поета — Івана Франка. Ми віталиб той голос так же щиро, як вітаємо його сьогодня, читаючи віршовані рядки поетичного листа, писаного визначним сучасним українським поетом, Максимом Рильським.

II.

Заки зачнемо говорити про самого поета, хочемо відразу зазначити щодо його словазаклику ось що:

Американські українці є частиною американського народу, частиною Америки. А наш нарід, наш край і наш уряд уже давно „відозвались" на ту кривду, що її завдали і далі завдають націсти ріжним поневоленим ними народам, а в тому теж і українському народові. За ту кривду, щоб її пімстити і ворога знищити, вже гинуть американські сини, а між ними і ті, що є з української крови.

Ми в Америці боліємо над усіми народами і краями, що впали жертвою гітлерівської аґресії. І усіх їх пішли ми ратувати з чистої людскости. І хоч, можливо, одному з нас є дорожчий той край, а другому інший, то проте всі ми хотілиб знищити насильство всюди, по всіх краях. І хотілиб допомогти людям на всіх землях впорядкувати нове життя на засадах демократичних ідеалів, бо ми самі живемо в демократії й знаємо її ціну.

Признаємось, що нам, американським українцям, особливо дорогий український нарід. І то не тому, щоб ми його вважали за якийсь „вищий" чи „вибраний" нарід, чи за якийсь особливо славний, особливо розумний, особливо культурний. Ні, а просто тому, що ми з нього походимо; що ми з ним звязані кровю, спогадами, мріями; що ми в Україні дуже натерпілись, як і усі ті, що хто з нас у ній жив, чи через неї в світ пішов... І просто тому, що в нас, що маємо нагоду жити в іншім світі й в інших порядках, кров кипить, коли згадаємо за ті століітні терпіння українських людей, які вони мусіли і мусять зносити через давних грабіжників і агресорів, як і через окупації й диктатури новітніх часів.

Ось тому, навіть якби і ніхто з України до нас не відзивався, то ми, по нашим силам, боронилиб „Україну; боронилиб її правду й її волю. А боронити її тепер перед націстівською навалою — це вже є таки наш звичайний горожанський обовязок, бож Америка, наша прибрана Батьківщина, є прецінь з Гітлером у боротьбі на життя і смерть.

Отже заклик М. Рильського не вносить у наше життя нічого нового, бо ми і наш край уже „озвались". І будемо відзиватись так довго, поки гітлеризм не буде знищений не тільки в Україні, але і в цілому світі. Це, як бачимо, справа давно [illegible] бує нас тільки це, що буде з Україною, як знищемо Гітлера, як проженемо націстів з України. Бо якби серед американських українців ось такої жури не було, то лист М. Рильського, хоч і в ньому не подано нічого нового, був би цілком певно опублікований всіми українськими народніми газетами і читаний сотнями тисяч американців з українського роду, які пригорнулиб його до серця не як літературну вартість, але як заповідь справжнього визволення українського народу. Одним словом, булиб вони приняли слово М. Рильського в такий спосіб, якби воно походило від самого Івана Франка...

Але, на жаль, так не є. Крім комуністів ніхто цього не друкує. І саме в тому, що цього ніхто не друкує, вміщається і відповідь на цю загадку. Американські українці знають, хто був Іван Франко. Знають, як він розумів українську справу, як її боронив, і як за неї терпів. Вони знають, що Франко завжди писав правду і навчав правди. Вони знають, що він ніколи не визнавав ніякого компромісу з неправдою. Знають, що він був справжнім демократом, що ненавидів кожну грубу силу і кожне насильство і навчав прикладом свого життя, як треба служити людству, а зокрема своєму народови, а не його катам. Звідси, між іншим, зродився Франковий „Вічний революціонер", звідси зродилось і Франкове: Не пора москалеви й ляхови служить... Звідси і походить та глибока віра українського народу в Франкове слово.

Ось такої віри нема в нас до тих, що пишуть на комуністичний лад, чи під комуністичним впливами. Чому це так, хай це вияснить тепер сама особа М. Рильського і судьба тих письменників, з якими йому доводилось працювати в Україні під Советами.

III.

Максим Рильський походить з польського роду. Його батько, Тадей Рильський, належав до українофілів і „хлопоманів" та був великим другом В. Антоновича, що то теж привернувся назад до українського народу, хоч його батько був „поляком", себто спольщеним українцем. З цього видно, що сам Максим Рильський вийшов з кола ідеалістів-демократів, щиро відданих українській справі. Став він теж і не злим поетом-неоклясиком і збогатив українську літературу теж і перекладами. Можливо, що був би до цього часу розвинувся у великий талан і видав великі цінности, якщоб був міг жити тими національними почуваннями, в яких виховувався навіть в тяжких царських часах. Та йому доводилось працювати в таких часах, коли навіть Скрипник кінчив самогубством, а українські письменники на Соловках. В таких обставинах, як це описує Володимир Дорошенко, таланти або гинуть, або марнуються й марніють, як от талант Тичини.

Щодо Рильського, то Дорошенко пише таке:

„Довго тримався Рильський, але кінець-[illegible] пі[illegible] тиранів України. Сумна, дуже сумна сучасність української літератури, а ще сумніша доля її бідолашних творців. Колишні пориви, змагання, ідеольоґічні й усякі інші шукання — словом усе те, чим живе й дихає жива творча душа, минулося. Лишилося саме голе привязання до життя, страх стратити шматок хліба, попасти у вязницю, піти на муки, смерть, або в кращому випадку на заслання".

Та проте, як читати радянську „Літературну Газету" з 1937. року, а особливо те, як обвинувачують українських письменників в націоналізмі усякі Бажани, Головаnівськi, Кириленки, Микитенки, чи Первомайські — то виходить, що одинокий Рильський тримався, як признає В. Дорошенко, трохи пристойніше. А

(Докінчення на стороні 3-тій)

Редіярд Кіплінґ.

Чудо Пуран-Баґата

(Переклад з англійської мови)

(4)

І всю ту годину він чув тільки, як шумить вода: над собою в деревах, в низу на землі; вода бігла по колючках сосон, падала з папоротей і стікала у долину каламутними струмками. Потім разом вийшло сонце, в повітрі запахли кедри і рододендрони, і здалека ніссся той ясний, чистий дух, який гіреняки звуть „сніговим запахом". Тиждень сонце пекло, і після цього дощ зібрався у останню зливу; з неба потекли дощові пасма і все зносили за собою з землі. У цю ніч Пуран Баґат розіклав велике огнище, бо знав, що братам його буде потрібне тепло; але ні один звір не прийшов до святилища, хоч Баґат кликав і кликав їх, аж поки не задрімав, дивуючись і не розуміючи, що мало статися в лісі.

Посеред ночи, коли дощ шумів без перестанку, хтось розбудив його смикаючи за укривало; він простяг руку і почув ручку малпи. „Тут ліпше, ніж між деревами", — промовив він заспаним голосом, розкриваючи укривало, — „загорнись і загрійся". Але малпа вхопила його за руку і не пускала. „Тобі невне їсти треба", сказав Баґат. „Потрівай трохи, я нагостю". Він став навколішки перед огнем, щоб підкинути дров, але малпа побігла до дверей святилища, запищала і прибігла назад.

„Що це має бути? Що тебе бентежить, брате?" промовив Пуран Баґат, бо очи малпи були повні чогось такого, чого вона не вміла вимовити. „Я нізащо не вийду в таку негоду, хіба що хто з твоїх братів попався в сильце. Та тут їх і нема кому ставити. Подивись, брате, навіть олень прийшов шукати собі захисту".

Роги оленя застукали об стіну святилища і стукнулись об камінь образа Калі. Він опустив їх до Пуран Баґата і нетерпляче затупав і захропів напів закритими ніздрями.

„Еґе-ґе", сказав Баґат, ляскаючи пальцями. „То так це ти мені дячиш за захист?" Одначе олень, не слухаючи його штовхнув його до дверей, і тут Баґат почув якесь зітхання і побачив, як дві плитки доліжки розвалились, і грузька земля під ними почала затягувати камінь.

„Розумію", промовив Баґат, „брати мої мали рацію, що не прийшли в ночи сидіти коло вогню. Гора обвалюється. Щож? На що мені йти?" Але тут він глянув на порожню миску і змінився на виду. „Вони годували мене з того часу, як я прийшов сюди, і коли я не поспішу до них, так завтра не останеться в селі ні душі живої. Я повинен сповістити їх. Пусти, брате, мені треба до вогню".

Олень нехотя уступився, а Пуран Баґат устромив у вогонь похідню, повертаючи нею, поки зовсім не розгорілася. „Ви прийшли мене сповістити, але ми з вами зробимо ще ліпше, ще ліпше. Виходьте, а ти, брате, дай мені оберпись на твою шию, бо у мене тільки дві ноги".

Він схопив у праву руку гиляті роги оленя, у ліву взяв смолоскип і вийшов із храму у цю страшну ніч. Вітру не було, але дощ майже погасив смолоскип, коли олень став спускатись повзки з гори. Коли вони вийшли з лісу, до них пристали й інші Баґатові приятелі: він чув, як рядом з ним поспішали малпи, хоч не міг їх бачити, а за ним ревів сона. Дощ мочив довге заплетене волосся Баґата, що мотузями падало йому на плечі; вода бризкала під його босими ногами і жовта одежа прилипла до його знесиленого старого тіла, але він бадьоро спускався, опираючись на оленя. Він був уже не святий, але знов сер Пуран Дас, командор ордена Індійської Імперії, премієр великої держави, чоловік, котрий звик старшинувати і йшов тепер рятувати людське життя. В низ по крутій мокрій стежці вони бігли всі гуртом, Баґат і його брати, в низ, у низ, аж поки олень не стукнувся об мур і не засопів, почувши людину. Вони зупинились з краю єдиної кривуластої сільської вулиці, і Баґат ударив костуром у решітчасті вікна ковалевої хати, де під стріхою знов запалав його смолоскип. „Уставайте і геть із села!", закричав Пуран Баґат, і сам не впізнав власного голосу, бо вже давно він ні з ким не говорив голосно. „Гора падає, гора зараз упаде; вставайте — і геть, гей, ви, хто в хатах!"

„Це наш Баґат!" сказала ковалева жінка. „Він стоїть посеред своїх звірів. Збирай дітей і тікай на селян!"

І від хати до хати пішов гук, поки Баґат стояв поміж звірями, що скупчилися навколо нього. Народ вискочив на вулицю — всіх було сімдесять чоловіка — і при світлі вони побачили, як їхній Баґат тримав переляканого оленя, як малпи жалібно смикали його за одежу, а ведмідь сидів на задніх лапах і ревів.

„Через долину і на верх на супротилежну гору!" загукав Баґат. „Не зоставляйте нікого, ми біжимо за вами".

Тоді народ побіг так, як тільки гіряни уміють бігати. Вони всі знали, що як буває обвал, так треба злазити як мога вище на супротилежну гору. Вони кинулись брідьма через річку в самій долині і в верх по східчастих полях, а за ними Баґат і його брати. На гору, на гору бігли вони перегукуючись, щоб полічитись, а за ними слідом підіймався олень, піддержуючи знесиленого Пуран Баґата. Нарешті олень зупинився під густими соснами, на вершині пяти сотень стіп. Чуття його, котре дало йому знати про обвал, підповіло йому, що тут він у безпечному захистку.

Пуран Баґат знесилений упав біля нього на землю: холод, дощ і страшенна круча вбивали його, але він ще гукнув тим, що бігли вперед зі смолоскипами: „Стійте, полічитесь!" Потім занепадаючим голосом Баґат шепнув до оленя: „Зостанься зо мною, брате. Зостанься, поки я відійду".

В повітрі щось зітхнуло, потім зашепотіло, а нарешті заревло, страшенно заревло, і той край гори, де стояли селяни, ударило так, що аж сама гора затряслась. Далі все грізно загуло, і сосни затряслися до самого коріння. Потім усі ті згуки почали утихати, і замісць шуму води, яка перше ревла і падала на скелі, на заросле травою згіря, чулось тепер тільки, як дощ глухо стукотів по мягкій землі, — діло було зроблене.

Ніхто з селян, навіть жрець, не зважився промовити до Баґата, що вирятував їх од смерти. Вони згорнулись під соснами і дожидали світа. Як розвиднілось, вони побачили, що там, де стояв ліс, слалися ниви і пасовиська, вимережані стежками, тепер була тільки якась червона каша, де з краю лежало кілька дерев до гори корінням. Та каша заповняла долину, піднімалась високо догори, де вони притулились, загачувала річку, котра почала розливатись цеглястовчервоним озером. Де було село, де йшла дорога до святилища, де було святилище і де стояв ліс — не засталось нічого. На милю завширшки і на дві тисячі стіп у глибині гора

(Докінчення на 4-тій стор.)

„Лист до Українців в Америці"

(Докінчення зо сторони 2-гої)

це вже неаби що. Бо ось Постишев був висланий в Україну, щоб знищити „гидких ворогів народу". Але, як зникло тих „ворогів" кільканадцять тисяч, а поети зачали за ті заслуги вписувати в честь Постишева вірші та вихваляти під небеса його писання, то нагло Постишев попав у неласку. І, як це в Совєтах бувало, зачалось каяття у письменників, що „піддались тій „чумі", себто Постишеву, як це виясняв Микитенко. Каяття не минуло й Рильського. А то через те, що як він написав пісню про Сталіна, то прийшов до нього Сенченко (що тоді, як пише В. Дорошенко, ще не був „ворогом народу") і вимагав написати ще й пісню про Постишева. Рильський написав і, як пише „Літературна Газета" мусів потім за те каятись, але на своє виправдання подав, що „це кадіння фіміяму зо мною подіяли дуже багато товаришів, отже я не був у своїй помилці якимось винятком".

Прийшлось добре витерпіти Рильському ще й за таку необережність, що в одній з своїх поезій він згадав за дві дуже „небезпечні" барви: жовту і блакитну. Через те, як читаємо в „Літературній Газеті" ч. 37 з 1937. року, Рильський став „жовтоблакитником", „петлюрівцем" і „неспійманим злочинцем". А все через те, що вжив у вірші такої фрази: „Гей, поля жовтіють і синіє небо". Про це була балачка на зборах київських письменників і говорив про це сам Рильський. Він себе вратував, бо це не був ще такий сильний закид, як от Дніпропетровським українським письменникам, яким якісь Альбертин закинув, що вони „пропагували відрив України від Радянського Союзу" та ще казали, що „російським письменникам місце в Москві". Та проте ті жовто-блакитні кольори, що так припадково, але неосторожно попались у вірш, заставили Рильського на згаданих зборах відректись цілковито колишніх своїх писань і колишніх друзів. Каючись у своїх гріхах, він говорив: „Хіба не варта було бити Р[illegible] найвище [illegible] мене тепер ясно, що мої колишні „парнаські" тенденції були не тільки естетичні, а й ішли на пожиток ворогам народу, які хотіли використати в своїх брудних цілях оці моменти споглядальних настроїв. Варта було бити Рильського і тоді, коли він став у творчості в основному на правильний шлях, але в **особистих знайомствах**, всежтаки не зміг знайти справжньої радянської дороги, справжніх життєвих, а не тільки літературних попутників".

Але й те каяття ще не дуже задовольняло „власть імущих". Всетаки Рильський не опинився на лісті „ворогів народу", хоч на тій лісті, в 1937 році, начислив В. Дорошенко на підставі „Літературної Газети" (числа від 16—48) прізвища ось таких тодішніх українських радянських письменників: Антоненко-Давидович, Булатович, Голованівський, Остап Вишня („шпигун"), Влизько, Грудина, Дикий, Дмитренко, Епік, Зеров, Йогансин, Йосипчук, Ірчан („провокатор"), А. Клоччя, Коваленко, Колесник, Коряк, Костенко, Кулик, Маловічко, Мельник, Патяк, Підмогильний, В. Поліщук („запеклий ворог народу"), Полторацький, Пронь, Саченко, Світальський, Семенко, Сенченко, Сукачов, Сухино-Хоменко, Ткаченко, Ткачук, З. Тулуб, П. Филипович, Фомин, Чепурний, Чигирин, Шабльовський.

Це не всі, пише Дорошенко, бо ще требаб додати й Ґ. Голоскевича, Ол. Дорошкевича й багато, багато інших...

IV.

Пощо про це нагадуємо?

Просто тому, що з Совєтів хтось звернувся „до українців в Америці". Якби були звернулись тільки до большевиків, то нас це не обходилоб, бо знаємо ціну тому, що переходить комуністичну цензуру. Знаємо, що та цензура визнає тільки одну думку, що всюди поза Совєтами є зле й всюди є що критикувати, але говорити про якусь кривду в Совєтах — не можливо. З цим ми не згідні, бо ми є вільні люди і вживаємо свободи на те, щоб лихо викривати і помагати його усувати. І пішли ми до війни за те, щоб постав кращий світ ніж той, що був до цеї війни. А в тому кращому світі мусить бути знищене те гітлерівське насильство, під яким тепер мучиться український нарід, але й не може бути повороту до давних насильств. Націзм мусить зникнути з української землі! Але разом з тим український нарід не може бути заставлений у вільнім світі терпіти від якоїсь іншої чуми, пе[illegible] поля.

Ось таке певно сказав би нам і Іван Франко, якщоб тепер жив і уважав за потрібне висилати листа до американських українців. І тому ось такого листа від Франка усі ми читалиб і усі ми раділиб, що його дістали. А так, то радуються нехай ним тут ті, що хотілиб навіть тут в Америці судити нас за оборону жовто-блакитного прапору, як судили Рильського в Києві за те, що українські поля „жовтіють", а українське небо „синіє"...

Голоси Засланців з Сибіру

Через Польський Червоний Хрест в Лондоні переслано листа, що його переслала польська амбасада в Москві, який вона одержала до вислання до Злучених Держав і „Свободи" від пані Дарії Старосольської, жінки д-ра Володимира Старосольського, українського соціольоґа, члена Української Соціял-Демократичної Партії й визначного українського суспільного діяча, що був в останніх роках польської влади у Галичині адвокатом у Львові, відомим ще й з знаменитих оборон українських політичних вязнів. Совєтська влада заслала його з родиною на Сибір, в Казахстан.

Дослівний текст листа, що перейшов британську цензуру, є такий:

Високоповажаний Пане Докторе!

Користаю з нагоди і передаю листа, щоб Вас повідомити про те, де ми, що з нами, та яке наше неминуче будуче.

Живемо серед страшних снігів, морозів і вітрів. Поза капустою, картоплею і дуже дорогою мукою тут нічого дістати не можна.

Досі люди мали річи і продавали їх чи міняли, та тепер усе вже кінчається. У одних скорше, у других пізніше.

Тут є шість наших родин, переважно по три особи. Усі наші спільні знакомі.

Чи існує яка можливість помочі? Чи радше ратунку грішми чи провіянтами?

Особисто, я хвора на важкий бронхіт з горячкою до 40 ступнів. Донька Уляна газдує, а син Ігор шукає праці. Вистоює на базарі, чи де часом чого не привезуть.

Володимир (д-р Старосольський. — Ред.) ще в лягері. Ми робили і безнастанно робимо старання, щоб його до нас стягнути.

Наша адреса: Казахская С. С. Р. — Семипалатинская область. Жарминский район. Георгиевка, ул. Стенки Разина 36.

Може Ви знаєте яку польську родину, яка заопікувалась би тут одною жінкою з малою дитиною, бо вже на викінченні. Називається Ада Антонівна Боровец і живе тут при вулиці Ст. Разина 142.

Пишу так багато, хоч поправді не знаю, чи воно має яку ціль, але коли ніж на горлі...

Здоровлю Вас щиро

Дарія Старосольська.

До цього додамо, що лист висланий ще 2. грудня 1941. року, а одержаний нами 29. серпня 1942.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Зібрано вже поверх 7,000 долярів на фонд ЮСО.

Українські організації міста Ню Йорку, що входять в склад Української Дивізії ЮСО, зложили до 26. серпня включно поверх 7,000 долярів на фонд ЮСО, змагаючи до виконання квоти в 12,000 долярів, котрі наложено на українців Великого Ню Йорку. Таке заявив гром. П. Стасюк, касієр Української Дивізії, на засіданні Ширшого Комітету Української Дивізії, що відбулося в Укр. Дем. Клюбі дня 26. серпня.

З цієї суми зібрав 1,400 долярів через радіо-годину громадянин Задорецький; 1,000 долярів зложив Український Комітет, що існує при відділах Українсько - Американської Секції М. Р. Ордену і Ліги Американських Українців, а решту зложили поодинокі відділи ріжних організацій, незалежні товариства, парохії й окремі особи.

Касієр Української Дивізії дав присутним представникам відділів обширний звіт про кожний окремий відділ, що зложив гроші на Фонд ЮСО, а також про всі відділи, що належать до тої чи іншої центральної організації. Як відомо, кожний відділ мав відповідну квоту до зібрання, що рівнялась приблизно 2 долярам на члена.

Дотепер виконання квоти окремими організаціями представляється так: відділи Українського Народного Союзу зложили 1,028 долярів, відділи Укр.-Амер. Секції Ордену зложили 788 дол., відділи Союзу Українок зложили 490 дол.; відділи Українського Ро[illegible] зложили 439 дол.; відділи Лі и Американських Українців зложили 336 дол.; відділи „Провидіння" зложили 101 дол. До цього ще треба додати: згаданий Український Комітет $1,000 і такі окремі незалежні Товариства як „Просвіта" і „Буковина", що зложили по 200 долярів.

Гром. О. Ревюк, предсідник Комітету Української Дивізії ЮСО, пояснив присутним делегатам від відділів, що після того, як будуть зібрані всі купонові книжочки, до всіх українських газет буде поданий повний звіт, де буде визначено працю кожної окремої організації, кожного окремого товариства, а також будуть вимінені організації, котрі нічим не причинились до збірки, хоч їх до цього накликувано.

Предсідник осудив всіх тих, котрі на початку кампанії заявляли, що це „фантазія", коли хто думає зібрати 12,000 долярів, заявляючи, що збірка 7,000 долярів не є ніякою фантазією, а цілком реальним фактом.

Кампанія збірки грошей на купонові книжочки закінчилася і такі вже повинні були бути звернені до касієра п. П. Стасюка. Остаточно кампанія Української Дивізії ЮСО буде завершена великим концертом, з багатою концертовою програмою. Концерт відбудеться в неділю, 20-го вересня, в 3-тій год. пополудні, в Вашингтон Ірвінг гай скул. Комітет вирішив звернутися з проханням до всіх українських організацій Великого Ню Йорку, щоб у той день не влаштовували ніяких підприємств і цим самим допомогли для успіху концерту на фонд ЮСО.

Рівночасно вирішено продовжити працю по всіх організаціях в збірці добровільних фондів аж до 20-го вересня. До того дня всі відділи повинні переводити збірки на фонд ЮСО на зборах членів, на підприємствах, жертвувати з відділових кас, а особливо повинні це робити ті організації, які дотепер ще нічого не зложили на фонд ЮСО, або дуже мало.

Далі п. О. Ревюк і п. П. Стасюк закликали всіх присутних, щоб щиро взялися по своїх організаціях за спродаж тикетів на концерт. За всі спродані тикети кожний відділ дістане кредит на конто своєї квоти. Успішний концерт, як рівнож праця за дальшу збірку грошей по відділах до 20-го вересня, допоможуть американським українцям Великого Ню Йорку зібрати призначену на них квоту 12,000 долярів.

Представники відділів, що були присутні на зборах Комітету, забрали втой вечер біля 1,400 тикетів на концерт до розпродажі серед своїх членів.

—•—

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

З забави на Червоний Хрест.

Оноді говорила мені одна мати, яка виховала кількох синів, а сама опинилася в Америці, що думками своїми кождої днини буває від Кавказу аж по бразилійські праліси, бо діти її там розбрились. І де нині тих українських дітей немає? Є вони у кождій частині світа, на кождім морю та служать під ріжними прапорами. Найбільше трагічним є це, що у теперішній війні нераз прийде стати братові проти брата, як це було у попередній війні на російськім фронті. Одно певним є, а то це, що найбільше щасливими є ті, котрі стоять під звіздистим нашим прапором та боряться за свободу і волю не лиш своєї дорогої вітчини, але і після слів нашого президента, за свободу всього людства. Тих є споре число, яких і зчислити не можна. Кождого дня відходять наші хлопці у всіх місцевостях до військової служби.

Дня 24. липня українська громада на Френкфорд біля Філядельфії прощала одного з поміж себе, який по укінченню вищої школи вступив добровольцем до війська. Прощали Олексу Сороку, сина Івана і Анни Сороки ст. Іван Сорока довголітній мешканець Філядельфії, знаний нашому громадянству як її діяльний член. Є він довголітнім предсідником відділу 339 У. Н. Союзу, Бр. св. Василія, як рівнож був більше разів делегатом на конвенції У. Н. Союзу. Син його Олекса є членом У. Н. Союзу від дитинства та рівнож був діяльним членом місцевої молоді. Скінчив він Френкфорд Гайскул і 12. січня б. р. зголосився до війська. По укінченню старшинської школи одержав рангу другого лютенанта, а 20 липня відвідав він родичів. Коли про це довідалися члени Українсько Американського Горожанського Клюбу на Френкфорд, то зійшлися і уладили свому Олексі приняття і прощання.

Забавою занявся п. Матвій Шанайда, а проводив нею п. Михайло Грамяк. В часі забави складали свої побажання багато із гостей. Промовляли: пп. Радинський, Іван Сорока мол., Степан Слободян, Федина, Теодор Липка і інші, бажаючи молодому старшині, який має всього 19 літ, доброго поводження і щасливого повороту до родини. В часі забави п. Т. Радинський занявся збіркою, з якої куплено бонд за $25 для згаданого старшини, а $14.75 передано до українського відділу Америк. Червоного Хреста. Жертви зложили: С. Слободян, М. Шанайда, О[illegible]мелян, Грамяк, Радинський, Божик, І. Сорока мол., Куничка, Мущинка, К. Куничка, Дулеба, Липка, пані Шанайда, Сорока, Омелян, М. Кобель і родина.

Присутні родичі подякували членам Укр. Амер. Горожанського Клюбу на Френкфорд за несподіванку уладжену їх синові, а гості, бажаючи щастя Олексі, закінчили забаву.

С. Слободян.

В ІНДІЇ ДАЛІ НЕСПОКІЙНО.

БОМБАЙ (Індія). — Недалеко Делі, на полудні, поліція стріляла до товпи з 200 осіб. Є 9 осіб вбитих. В Бомбаю розігнано товпи і пороблено арешти. Пороблено трус в хаті Негру і забрано матеріяли, звязані з справою „пасивного опору".

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

ГЕН. ГР. ЖУКОВ, російський стратегік, що кермує офензивою під Москвою.

ВИШКІЛ ПЕРЕВОЖЕНИХ ПОВІТРЯМ ЧАСТИН

Командант повітряних сил армії, генерал Генрі Г. Арнолд, проголосив, що приспішено організацію боєвих загонів, які будеться перевозити повітрям при помочі безмоторових літаків.

„Пільоти безмоторових літаків (глайдер пайлотс) та перевожені повітрям загони становитимуть чоло наступу" — казав генерал Арнолд. „Значіння тих швидко рухомих частин незвичайне. Вони будуть вповні самовистарчальні і вояків, лаштунок та постачання будеться перевозити повітрям. Їх вишколюється для несподіваних ударів на ворога, там, де він для цього як найменше приготований.

„Ясно, що не можна розкривати детайлів щодо величини, складу, тактики й завдань тих загонів, та де й коли їх будеться вживати. Однак вже тепер можна сказати, що американські загони, перевожені повітрям, вкінці перевин[illegible]ення і ударної сили все, що світ дотепер бачив. Ми маємо засоби, матеріяли, топливо, промислові середники, а крім того механічне знання і боєву зручність в такій кількости і мірі, що можемо створити таку летючу боєву силу, якій держави Осі в ніякому разі не зможуть дорівнати".

В звязку з тим почалось масове будівництво безмоторових літаків. Прикладом зросту того нового промислу може бути величезна фабрика, що виросла майже за одну ніч серед кукурузяних ланів середного Заходу. Її збудовано за 30 днів. Це одна з трьох великих фабрик, що будуть будувати безмоторові літаки у величезних кількостях.

Це вказує також, у якому напрямку розвивається майбутнія наступова тактика американського війська. Від часу як німці зайняли грецький острів Крету при помочі військ, підвезених на безмоторових літаках, американський штаб поважно приглянувся військовим можливостям тих „повітряних барж". Факт, що три великі компанії занялись продукцією глайдерів, вказує, що Злучені Держави приготовляються до загальної і рішаючої офензиви.

Будова безмоторових літаків відносно легка й дешева. Коли зіставити разом цю дешевість з фактом, що на будову безмоторових літаків буде видано міліони долярів, то це показує, що військова команда задумує заосмотритись у дуже поважне число тих апаратів.

В сотнях безмоторових літаків тисячі американських вояків зможуть піднятись в повітря. Моторові літаки затягнуть їх у ріжні частини світа, де місцеві повстанці-патріоти будуть на них чекати. Відчепившись від своїх аеропланів, безмоторові літаки безшумно спустяться на землю далеко в тилу прибережних чи фронтових укріплень во[illegible]єднаються з за[illegible] місцевим[illegible]ми для боротьби з тиранією.

[illegible]РАЙТЕ СВОЇХ [illegible]ЙЗНЕСМЕНІВ

ПОСТАЧАННЯ — ЦЕ В ВІЙСЬКУ ВАЖНА ПРОБЛЕМА. — Ця сцена відбувається в Новій Гвінеї, де американські вояки дали добре науку японським наїзникам. Та, щоб добре боротись, треба теж і — добре їсти. Отсе бачимо, що американська команда добре дбає і про їжу, бо разом з американськими вояками висаджено на беріг і повно провіянтів.

НАТАЛКА ПОЛТАВКА І ЇЇ ПРАВНУЧКА

I.

Минуло понад 100 літ від смерти І. Котляревського (1769—1838). Час немалий, а-ле й досі твори цього великого пробудителя української літератури не втратили свого значення, як реальні образи тої далекої епохи, в якій починала назрівати українська національна і політична самосвідомість, епохи творення масонських льож, Кирило-Методіївського Товариства, організації перших українських університетів в Харкові, Києві. В творах Котляревського лунали ясні демократичні погляди (особливо в Енеїді), хоч одночасно проявлялась і особлива пошана до високопоставлених панів і губернаторів — характеристична тій епосі подвійність, створена ненормальними умовинами тогочасного життя України.

Але і серед цих умовин дуже принаблива стоїть перед нами постать творця Енеїди, з його широкою освітою, привітною вдачею і щирим демократизмом. Він однаково близький і селянам і панам. Живучи на селі, він ходить на сходини селян, записує їх пісні, приповідки, придивляється до тяжкого життя кріпаків. Але і в палатах панів — Кочубеїв, Репніних і ін. він своя людина. Скрізь він дорогий гість. Це людина з душею, розумна, з гострим гумором. І чутливе серце Шевченка найкраще його схарактеризувало як соловейка, що співає на калині і ніхто його не минає.

Серед створених Котляревським типів нас приваблює постать української дівчини, Наталки Полтавки, як вістунки цілої низки дівочих образів в українській літературі XIX. століття, особливо в драматичній: Катря Старицька („Не так склалося, як ждалося"), Харитина в „Наймичці" Тобілевича, а також в оповіданнях Квітки („Маруся"), Кулішевої, Марка Вовчка. Це тип безпосередньої душевної чистоти, довіря до людей. Праця і любов складають головний зміст ...

батьків. Любов глибока, одна палка любов на ціле життя. Наталка співає:

Тяжко жити без милого і в своїй [сторонці!
Де ти милий, чорнобривий? де ти [озовися.
Як я бідна тут горюю, прийди [подивися.
Щоб побачив, як без тебе з горя [усихаю.
Бідність і багатство — есть то Божа [воля,
З милим їх ділити — щасливая доля.

Її не приваблюють багатства Возного ані інших женихів, за яких сватає її мати, щоби хоч трохи вибитися зо злиднів. Вона на все має свою готову відповідь: „Хто живе чесно й годується трудами своїми, тому кусок черствого хліба смачніший від мягкої булки, неправдою нажитої". Так само не захоплюють її ніякі почесті ріжних женихів, що її сватають: „Нехай вони будуть і розумні, і багаті, і письменніші від нашого Возного, та коли серце моє не належить до них, вони мені осоружні". Особливо характеристичне відношення Наталки до вчених людей. „Всі (женихи) письменні — нехай вони собі тямляться!" Разом з цим Наталка горда, горда дівчина, не хоче нерівного одружіння і на усю підлесливість Возного нагадує йому одне: „Я вам не під пару: ви пан, а я сирота, ви багатий, а я бідна, ви Возний, а я простого роду. Перестаньте жартувати надо мною безпомічною сиротою!" У неї вже склалося розуміння, для чого люди женяться: „щоб завести хазяйство і семейство, жити в любові і дружбі, бути вірними собі до смерти і помагати одне одному, а пан, який жениться на простій дівці, чи буде їй щирим другом до смерти? Йому в голові буде усе, що він її виручив з бідности, вивів у люди і що вона йому нерівна. Буде на неї дивитись з презирством і ободитись з неповагою. І в пана така жінка буде гірше наймички... буде кріпачкою!...

Страшне слово сказано. Наталка — дитина своєї епохи: ... добу, люди знемагалися на тяжкій чужій роботі, коли по селах не було ні одної гарної дівчини чи молодиці, якаб не зазнала жахливих жартів панів. Сама з козачого роду, хоч живе в злиднях, та не знає неволі. В неї і вдача козацька виявляється, коли вертається Петро і вона рішуче зрікається Возного і якщо не одружать її з Петром, готова кинутися в річку Ворсклу.

Цілком зрозуміле негативне відношення Наталі до вчених людей. В той час письменність в Україні була не своя, а чужа, тісно звязана з російською адміністрацією і „письменний" на село зявлявся в особі представників ненависної влади і завжди приносив зо собою якесь зло для населення. Наталка і сама неписьменна і не має ніякого зацікавлення до того чужого, незрозумілого знання, яке доходить до неї в перекаліченій мові пана Возного. Вона має своє духове багатство — свою пісню і нею передає усі свої настрої, свої душевні змагання і навіть погляди, з якими звертається до Возного в своїй пісні „Видно шляхи полтавськії". Її обрій дуже обмежений: Полтава, де вона прожила своє дитинство, і сусіднє село, куди вдова Терпелиха перебралась з дочкою після смерти чоловіка.

Наталка знає один моральний закон: вірність до смерти улюбленому Петрові. Вона визнає можливість тільки одного кохання на ціле життя. Але разом з тим глибоким почуттям, що переповнює її молоде серце, в душі її живе теж расове почуття — глибокої любови до матері і розуміння свого обовязку супроти неї. Вона не може глядіти, як мати журиться за їх злиденне життя, як вона всю надію на його поліпшення покладає на одружіння своєї доні. Не може бачити Наталка сліз матірніх. „Через мою непокірність ви біду терпите, мамо?" — питає вона Терпилиху і після її докорів: „Ти на те ведеш, щоб через твоє упрямство не дожила я віку: бідність, сльози і твої примхи положать мене в домовину!" Наталка, покорившись, відповідає: „Не плачте, мамо! Я покоряюсь вашій волі і для вас за першого жениха, вам угодного, піду заміж. Перенесу своє горе і не буду ніколи плакати!" Але з поворотом Петра, вона рішуче зрікається ... „Не хочу, не піду, тай кінці в воду. У мене рідна мати, не мачуха, не схоче своєї дитини погубити!"

І все кінчається по-доброму, бо і сам Возний, як учень Сковороди, роздумував основно і найшов, „що великодушний поступок всякія страсти перемагає", і він зрікається Наталки.

І веселими піснями і танцями кінчається ця маленька картинка з давно минулого селянського життя на Україні. Але довго ще панував на наших степах і ланах привабливий образ дівчини, чистої душі і безпосередньої вдачі, так майстерно змальований опісля Шевченком, так яскраво виспіваний народніми піснями. Цей образ Наталки Полтавки через ціле XIX. ст. залишився в українськім письменстві разом з біленькими хатками і вишневими садками ідилію народовецької літератури.

(Кінець буде).

Чудо Пуран-Багата

(Докінчення зо сторони 2-гої)

зсунулася вниз, наче розрізана з верху до низу. І селяни один по одному поповзли лісом помолитись Багатови. Вони побачили, що олень стоїть над ним — і олень утік, коли вони наблизились — почули, що лянгари плачуть у деревах, а сона стогне на горі. Але їх Багат був мертвий і сидів підгорнувши під себе ноги, притулившись спиною до дерева, спершись на костур і повернувши лице між північ і захід.

Жрець голосно промовив: „Гляньте! Диво по диві! Отак як раз повинні бути поховані пустельники. Тимто ми і збудуємо храм нашому святому тут, де він тепер".

І ще не минуло й року, як вони збудували вже храм — невеличке святилище із землі і каміння. І гору вони прозвали Багатовою горою, і там вони до цього часу приносять жертви — свічечки, квітки і всякі приноси. Але вони не відають, що святий, якому вони моляться, — покійний сер Пуран Дас, командор ордена Індійської Імперії, доктор звичаєвого права, доктор фільософії й інше, та інше, колись-то премієр поступової і освіченої держави Моніхіваля, почесний член і член-кореспондент більшого числа вчених і наукових товариств, ніж може кому здаватися на цім і на тім світі.

(Кінець).

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

М. С., Пітсфілд, Масс. — Чи хочете, щоб те, що Ви написали, подати як допис?

З МУЗЕЇВ НА БОМБИ ДЛЯ ВОРОГІВ. — Перед собою бачимо купу металевих відпадків, а на ній двох „лицарів". Це хлопці, що брали участь у параді, представляючи середньовічних лицарів. Лицарську зброю, що є відбиткою оригінальної зброї англійських і французьких лицарів з 13. віку, віддали вони потім до музею в Ню Йорку, а тепер музей віддає їх на потреби воєнного зброєння.

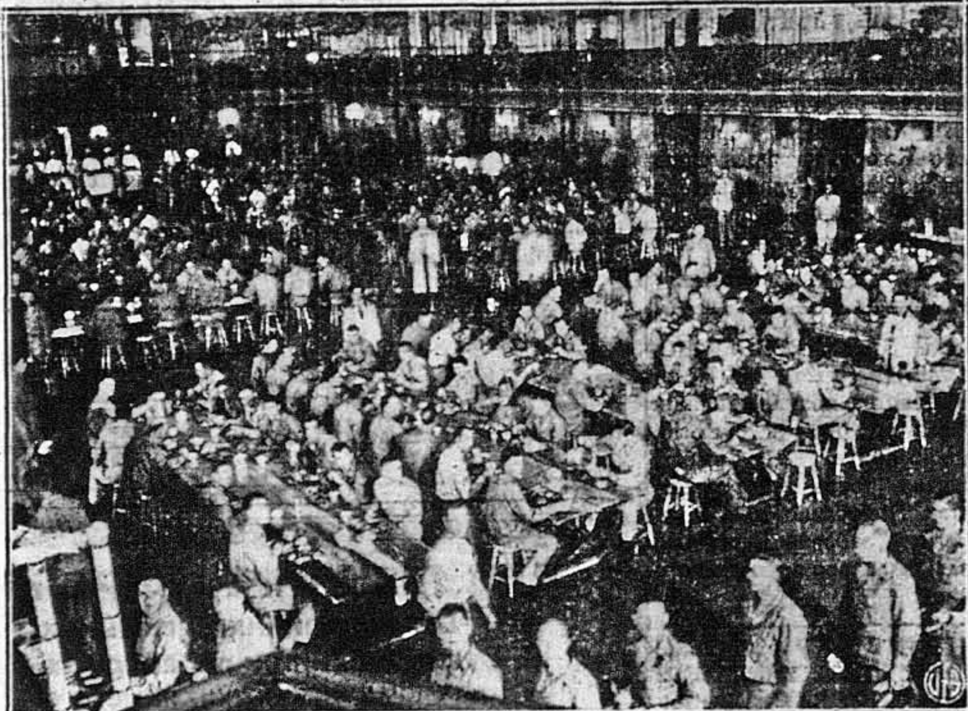
БРИТІЙЦІ ПОКИДАЮТЬ ЕТІОПІЮ.

ЛОНДОН. — До Лондону прибув новий етіопський посол. Оголошуючи це урядово подано, що з Етіопії вицофано британські війська, а тільки залишено яких 50 вояків під британським офіциром для охорони британського посольства.

ЗА ЦІНУ НА МОЛОКО.

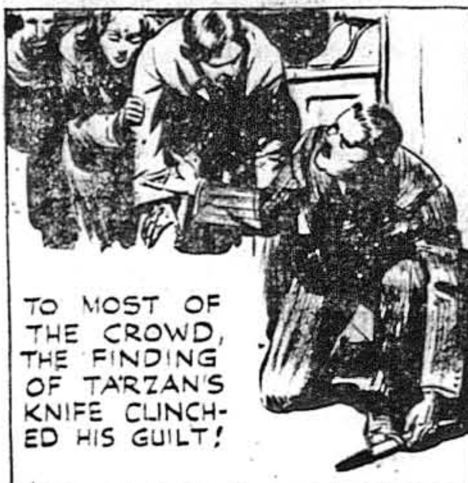
НЮ ЙОРК. — Нюйорські компанії розвозу молока звернулись до Бюра Контролі Цін з проханням, щоб воно дозволило їм піднести пів цента на кварті молока, бо внаслідок підвишки цін на молоко, котре продають фармери, треба піднести ціну також в місті.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ДЕ БУВ ЧУДОВИЙ ГОТЕЛЬ, ТАМ ТЕПЕР ІДАЛЬНЯ ДЛЯ ВОЯКІВ. — Ті, що колись танцювали в прекрасній балевій салі готелю Стівенс в Шікаго, не пізналиб тепер, що це та сама, яку бачимо на образку, а яка повна вояків, що заїдають обід. Це ученики летунської технічної школи.

ТАРЗАН, ч. 627. Небажана поява.

Товпа вже була переконана, що це Тарзан пробував замордувати Еґаліса. А переконало її це, що знайдено закервавлений ніж Тарзана.

Джеґер усміхнувся вдоволено. Він навмисно залишив ніж Тарзана на місці злочину, щоб в той спосіб кинути підозріння на Тарзана.

Тепер зпосеред товпи почали роздаватись гнівні голоси: „Де Тарзан? Де він? Ми мусимо схопити його, щоб він не втік".

В тій саме хвилині в дверях кабіни появився Тарзан. Почувши слова товпи він запитав: „Тарзан тут, чого вам треба?"